

Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

УДК 65.01:330.131.7

Тиркало Юрій Євгенійович

аспірант

Національного університету «Львівська політехніка»

Тыркало Юрий Евгениевич

аспирант

Национального университета «Львовская политехника»

Tyrkalo Yuriy

Postgraduate Student of the

Lviv Polytechnic National University

ORCID: 0000-0003-2535-4238

**РИЗИК ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ
ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР
РИСК И ОБЕСПЕЧЕНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ УСТОЙЧИВОСТИ
ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКИХ СТРУКТУР
RISK AND ENSURING THE ECONOMIC SUSTAINABILITY OF
ENTREPRENEURIAL STRUCTURES**

Анотація. У статті розкрито особливості ризику і специфіки забезпечення економічної стійкості підприємницьких структур. Визначено, що складовими економічної стійкості підприємницьких структур є фінансова стійкість, виробнича стійкість, кадрова стійкість, інвестиційна стійкість, маркетингова стійкість, управлінська стійкість, організаційна стійкість, комунікативна стійкість, соціально-психологічна стійкість, інноваційна стійкість, екологічна стійкість, техніко-технологічна стійкість, ринкова стійкість, стійкість зовнішніх взаємовідносин, стійкість інституційного середовища, стійкість

інформаційного забезпечення. Встановлено, що процедура управління економічною стійкістю підприємницьких структур включає чинник ризику, тому що ухвалення управлінських рішень щодо питань економічної стійкості носить чітко ймовірнісний характер. З'ясовано, що ключовим фактором впливу на економічну стійкість підприємницьких структур є економічний ризик, основу якого складають внутрішні і зовнішні джерела негативного впливу на потенціал розвитку підприємницьких структур у напрямку його ефективної реалізації і сталого розвитку в невизначених умовах. Доведено, що ризикостійкість підприємницьких структур – це головний елемент загальної стійкості підприємницьких структур та інтегральна характеристика підприємницьких структур, як відкритих соціально-економічних систем, якими характеризуються загальні можливості досягнення ефективного та безризикового функціонування. Встановлено, що одним із інструментів формування сприятливих умов функціонування підприємницьких структур є ризик-менеджмент, основними завданнями якого є визначення об'єкта управління для конкретної підприємницької структури, встановлення рівня небезпеки від реалізації певного ризику, визначення можливих наслідків та розміру збитку, оцінювання схильності підприємницьких структур до ризиковості ведення діяльності, визначення системи пріоритетних напрямків реагування на виникнення ризику, розроблення механізмів управління ризиками підприємницьких структур. У перспективі подальших досліджень рекомендується дослідити причини, наслідки та складові процесу управління підприємницькими ризиками.

Ключові слова: ризик, підприємницька структура, економічна стійкість, процес управління, ризик-менеджмент.

Аннотація. В статье раскрыты особенности риска и специфики обеспечения экономической устойчивости предпринимательских

структур. Определено, что составляющими экономической устойчивости предпринимательских структур являются финансовая устойчивость, производственная устойчивость, кадровая устойчивость, инвестиционная устойчивость, маркетинговая устойчивость, управленческая устойчивость, организационная устойчивость, коммуникативная устойчивость, социально-психологическая устойчивость, инновационная устойчивость, экологическая устойчивость, технико-технологическая устойчивость, рыночная устойчивость, устойчивость внешних взаимоотношений, устойчивость институциональной среды, устойчивость информационного обеспечения. Установлено, что процедура управления экономической устойчивостью предпринимательских структур включает фактор риска, так как принятие управленческих решений по вопросам экономической устойчивости носит вероятный характер. Установлено, что ключевым фактором влияния на экономическую устойчивость предпринимательских структур является экономический риск, основу которого составляют внутренние и внешние источники негативного влияния на потенциал развития предпринимательских структур в направлении его эффективной реализации и устойчивого развития в неопределенных условиях. Доказано, что рискоустойчивость предпринимательских структур – это главный элемент общей устойчивости предпринимательских структур и интегральная характеристика предпринимательских структур, как открытых социально-экономических систем, которыми характеризуются общие возможности достижения эффективного и безрискового функционирования. Установлено, что одним из инструментов формирования благоприятных условий функционирования предпринимательских структур является риск-менеджмент, основными задачами которого является определение объекта управления для конкретной предпринимательской структуры, установление уровня

опасности реализации определенного риска, определение возможных последствий и размера ущерба, оценка склонности предпринимательских структур к рисковости ведения деятельности, определению системы приоритетных направлений реагирования на возникновение риска, разработке механизмов управления рисками предпринимательских структур. В перспективе дальнейших исследований рекомендуется изучить причины, последствия и составляющие процесса управления предпринимательскими рисками.

Ключевые слова: *риск, предпринимательская структура, экономическая устойчивость, процесс управления, риск-менеджмент.*

Summary. *The article reveals the features of risk and the specifics of ensuring the economic sustainability of entrepreneurial structures. It has been determined that the components of the economic sustainability of entrepreneurial structures are financial sustainability, production sustainability, personnel sustainability, investment sustainability, marketing sustainability, managerial sustainability, organizational sustainability, communicative sustainability, socio-psychological sustainability, innovative sustainability, environmental sustainability, technical and technological sustainability, market sustainability, sustainability of external relationships, sustainability of the institutional environment, sustainability of information support. It has been established that the procedure for managing the economic sustainability of entrepreneurial structures includes a risk factor, since the adoption of managerial decisions on issues of economic sustainability is probable. It has been established that the key factor influencing the economic sustainability of entrepreneurial structures is economic risk, which is based on internal and external sources of negative impact on the development potential of entrepreneurial structures towards its effective implementation and sustainable development in uncertain conditions. It is proved that the risk resistance of*

entrepreneurial structures is the main element of the overall sustainability of entrepreneurial structures and an integral characteristic of entrepreneurial structures as open socio-economic systems, which characterize the general possibilities of achieving effective and risk-free functioning. It has been established that one of the tools for creating favorable conditions for the functioning of entrepreneurial structures is risk management, the main tasks of which are to determine the object of management for a specific entrepreneurial structure, to establish the level of danger of realizing a certain risk, to determine the possible consequences and amount of damage, to assess the propensity of entrepreneurial structures to the risk of doing business activities, defining a system of priority directions for responding to a risk, developing risk management mechanisms for entrepreneurial structures. In the future, it is recommended to study the causes, consequences and components of the process of managing entrepreneurial risks.

Key words: *risk, entrepreneurial structure, economic sustainability, management process, risk management.*

Постановка проблеми. В умовах розвитку ринкових відносин сьогодні виникає потреба не тільки у забезпеченні ефективного функціонування підприємницьких структур, але й у формуванні (розробленні) нових і/або удосконаленні існуючих активних форм підприємництва, створенні нових підприємств, діяльність яких дасть змогу досягти визначених стратегією окремих результатів чи забезпечити певні напрямки розвитку. Тут головним питанням і особливістю у цьому напрямі є визначення всіх можливостей та забезпечення їх економічної стійкості [1–4].

З огляду на зазначене вище, розвиток і ефективне державне регулювання економічних процесів підприємницьких структур – це одне з головних завдань бізнесу і держави у сфері забезпечення стабільності та

стимулювання економічного зростання національної економіки. Звідси очевидно, враховуючи такі основні засади і особливості, що управлінська діяльність має чітко враховувати всі реальні наявні і потенційні можливості суб'єкта підприємництва з метою досягнення і забезпечення його стабільного та максимально ефективного функціонування, включаючи підтримання на належному рівні стійкості підприємницької діяльності з урахуванням ризиків. Усі вищезазначені аспекти обумовили актуальність, доцільність і важливість теми дослідження у цьому напрямі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вирішенням проблем забезпечення економічної стійкості підприємницьких структур та пов'язаних із ними ризиків займаються такі науковці, як О. Бовкун [1], М. Боровик [2], І. Вербіцька [3], І. Вініченко [4], І. Герасименко [5], Л. Донець [6], М. Кравченко [7], В. Краснова [8], Ж. Крисько [9], С. Крючок [4], С. Кулакова [10], В. Лук'янова [11], О. Рудич [5], М. Савченко [8], О. Сергєєва [6], Я. Стеценко [10], К. Ткаченко [5], Т. Харчук [12], В. Чевганова [10], Г. Чирва [1] та інші [13–16].

Так, В. Лук'янова [11] зазначає, що стійкість підприємства – це деякий компенсаційний механізм, за допомогою якого підприємство пристосовується до впливу дестабілізуючих факторів не тільки внутрішнього середовища, але і зовнішнього середовища. З огляду на таке трактування, науковець пропонує стійкість підприємства розглядати як з позиції внутрішньої стійкості, так із позиції зовнішньої стійкості. Своєю чергою, ризики, які впливають на стійкість підприємства, поділяються на ризики мегарівня, ризики макrorівня, ризики мезорівня та ризики мікрорівня. За допомогою належного рівня стійкості підприємство може здійснювати рух матеріальних, грошових та інформаційних потоків, завдяки якому забезпечить собі стабільні умови функціонування при невизначеності та нестабільності зовнішнього середовища. Кількісне оцінювання нестійкості індикаторів функціонування підприємства

доцільно проводити за допомогою статистичного методу, яким характеризуватиметься ступінь мінливості очікуваного результату.

Водночас Ж. Крисько [9] стверджує, що економічна стійкість підприємницьких структур – це стан оволодіння підприємницькими структурами саморегульованою системою чинників фінансового, виробничого і соціального характеру, за допомогою якої (незалежно від впливу зовнішніх чинників, внутрішнього стану, специфіки оптимізації внутрішньої структури і взаємовідносин) відбувається забезпечення стійкої фінансової і виробничо-технологічної активності з ціллію задоволення соціальних та суспільних потреб не тільки працівників підприємства, але і суспільства загалом. Іншими словами економічну стійкість підприємницьких структур доцільно розглядати як можливість підприємницьких структур забезпечувати належний рівень економічних властивостей, завдяки яким відбуватиметься їх результативне функціонування та стабільний розвиток, та змогу ухвалювати перспективні управлінські рішення в умовах неочікуваності та невизначеності факторів зовнішнього і внутрішнього середовища.

Колектив науковців О. Рудич, І. Герасименко і К. Ткаченко [5] пропонують під економічною стійкістю підприємницьких структур розуміти здатність соціально-економічної системи підприємницьких структур зберігати під впливом ряду збурюючих чинників як внутрішнього, так і зовнішнього середовища, динамічно збалансований і рівноважно статистичний стан кожної із підсистем цієї системи у ході функціонування.

Науковці Г. Чирва і О. Бовкун [1] зауважують, що економічна стійкість підприємницьких структур є проблемною дефініцією, яка розглядається у контексті ресурсного підходу до її визначення. Так, під економічною стійкістю підприємницьких структур доцільно розуміти стан підприємницьких структур чи стан їх ресурсів, зовнішню форму рівноваги

на ринку чи здатність підприємницьких структур одержувати деякі очікувані результати від підприємницької діяльності в певний період часу. Економічна стійкість є багатогранною характеристикою підприємницької структури, через яку відображається змога підприємницької структури забезпечити в процесі менеджменту спеціально установлену поточну і стратегічну підприємницьку діяльність у контексті оптимізації управлінських функцій і фінансової рівноваги, а також за рахунок захисту економічних інтересів підприємницької структури у відповідності до її пріоритетних напрямків розвитку, акцентуючи увагу на екзогенних і ендогенних критеріях середовища, в якому функціонує ця підприємницька структура. Економічна стійкість підприємницьких структур є індикаторним показником визначення рівня економічної безпеки, а також можливістю розвитку підприємницьких структур в умовах виникнення кризової трансформації.

Акцентуючи увагу на змістовних характеристиках економічної стійкості підприємницьких структур, доцільно зауважити, що не до кінця розкритими залишаються питання ризику і специфіки забезпечення економічної стійкості підприємницьких структур.

Мета статті. Метою статті є розкрити особливості ризику і специфіку забезпечення економічно стійкості підприємницьких структур.

Виклад основного матеріалу дослідження. Доцільно зауважити, що забезпечення сталого розвитку підприємницьких структур взаємопов'язане із процесами подолання негативного впливу економічних чинників, які сповільнюють темпи розвитку виробництва продукції і надання послуг, характеризуючись при цьому випадковість прояву. Одним із рішень, яке доцільно ухвалити з метою подолання зазначених проблем, є чітка орієнтація на визначені тактичні та стратегічні орієнтири із врахуванням ризику на шляху досягнення тактичних та стратегічних завдань.

У праці [4] зазначено, що складовими економічної стійкості

підприємств є: 1) внутрішня стійкість, основу якої складають фінансова стійкість, виробнича стійкість, кадрова стійкість, інвестиційна стійкість, маркетингова стійкість та управлінська стійкість; 2) набута стійкість, основу якої складають організаційна стійкість, комунікативна стійкість, соціально-психологічна стійкість, інноваційна стійкість, екологічна стійкість та техніко-технологічна стійкість; 3) зовнішня стійкість, основу якої складають ринкова стійкість, стійкість зовнішніх взаємовідносин, стійкість інституційного середовища та стійкість інформаційного забезпечення.

Дещо інша класифікація складових економічної стійкості підприємств представлена у праці [12]. Так, складовими економічної стійкості підприємства є [12]:

– соціально-екологічна складова економічної стійкості, основними завданнями функціонування якої є: а) здійснення ефективної соціальної політики підприємством; б) управління розвитком трудового потенціалу; в) ефективне використання природних ресурсів; г) ефективне використання ресурсозберігаючих ресурсів за допомогою енергозберігаючих технологій; д) розроблення та впровадження на практиці ефективного мотиваційного механізму і механізму соціального забезпечення і соціальної захищеності;

– ринкова складова економічної стійкості, основними завданнями функціонування якої є: а) досягнення високого рівня конкурентоспроможності підприємства та конкурентоспроможності продукції підприємства; б) збільшення частки охоплення підприємством ринкової ніші; в) наявність можливостей та ресурсів для тривалого здійснення діяльності на ринках функціонування та збуту продукції; г) удосконалення напрямків організації ресурсної бази як основи формування потужних конкурентних переваг підприємства;

– фінансова складова економічної стійкості, основними завданнями

функціонування якої є: а) збільшення рівня рентабельності фінансової діяльності і рівня ділової активності підприємства; б) збереження належного рівня платоспроможності та кредитоспроможності; в) підвищення рівня інвестиційної активності підприємства; г) скорочення рівня дебіторської і кредиторської заборгованості; д) раціональний розподіл фінансових ресурсів та їх ефективне використання; е) зниження рівня впливу фінансових ризиків на результати функціонування підприємства;

– виробнича складова економічної стійкості, основними завданнями функціонування якої є: а) підвищення рівня ефективності використання усіх видів ресурсів; б) виробництво нових видів продукції; в) підвищення рівня механізації виробничого процесу; г) підвищення рівня якості виробництва продукції; д) задоволення потреб споживачів та післяпродажне обслуговування споживачів; е) підвищення рівня прибутковості діяльності підприємства; є) підвищення іміджу підприємства;

– технологічна складова економічної стійкості, основними завданнями функціонування якої є: а) підвищення рівня ефективності використання нових технологій у процесі виробництва продукції чи надання послуг; б) підтримання на належному рівні технологічного потенціалу підприємства; в) підвищення темпів впровадження інновацій у виробництво; г) розроблення та реалізації ефективної інноваційної політики на підприємстві; д) удосконалення механізму управління інноваційною діяльністю підприємства.

Згідно інформації, представленої у праці [7], економічна стійкість підприємницьких структур класифікується за такими ознаками як за: формою стійкості; рівнем економічної системи; масштабом діяльності системи; середовищем формування; компонентами стійкості; рівнем стійкості; функціональним спрямуванням; походженням; тривалістю

існування; рівнем контрольованості; можливістю прогнозування; динамікою системи; напрямком руху системи; стабільністю стійкості; джерелом забезпечення; специфікою внутрішнього середовища; специфікою прямого впливу на систему; специфікою непрямого впливу на систему; етапом життєвого циклу підприємницької структури; етапом циклу продукції; специфікою можливих відхилень від очікуваних досягнень; специфікою діяльності системи; обсягом ресурсів, які були залучені для досягнення діяльності; рівнем ризиковості, якому піддається система; потоками ресурсів тощо.

Процедура управління економічною стійкістю підприємницьких структур включає чинник ризику, тому що ухвалення управлінських рішень щодо питань економічної стійкості носить чітко ймовірнісний характер. З огляду на те, реалізація стратегічних та тактичних завдань щодо управління економічною стійкістю підприємницьких структур має враховувати комплексне оцінювання ризиків, що можуть спричинити зниження рівня економічної стійкості, та розроблення заходів з мінімізації впливу таких ризиків на економічну стійкість.

У контексті забезпечення економічної стійкості підприємницьких структур, орієнтуючись на засади управлінського процесу, доцільно керуватись низкою принципів, зокрема: принципом комплексності планування, принципом ефективності та принципом поєднання стратегічних та тактичних цілей [9].

Оцінка економічної стійкості підприємницьких структур передбачає визначення інтегрального індикатора рівня ризику витрати економічної стійкості підприємницькими структурами за такими показниками, як [8]:

1) індикатор фінансової стійкості, який визначається за показником забезпечення підприємницької структури власними коштами, показником незалежності та показником фінансової стабільності;

2) індикатор ринкової стійкості, який визначається за показником

рентабельності активів, показником рентабельності від продажу продукції, показником рентабельності виробництва продукції;

3) індикатор ділової стійкості, який визначається за показником оборотності активів, показником відношення обороту дебіторської і кредиторської заборгованості;

4) індикатор управлінської стійкості, який визначається за показником опрацювання інформації;

5) індикатор кадрової стійкості, який визначається за показником плинності кадрів та показником стабільності персоналу;

6) індикатор виробничої стійкості, який визначається за показником фондівіддачі, показником фондозабезпеченості, показником продуктивності праці та показником якісного стану основних засобів.

Доцільно зауважити, що ключовим фактором впливу на економічну стійкість підприємницьких структур є економічний ризик, основу якого складають внутрішні і зовнішні джерела негативного впливу на потенціал розвитку підприємницьких структур у напрямку його ефективної реалізації і сталого розвитку в невизначених умовах середовища функціонування.

Якщо присутній економічний ризик, то не доцільно відмовлятися від здійснення діяльності, навіть якщо така діяльність пов'язана із таким ризиком. Ситуація відмови від ризику може спричинити появу ризику невикористаних можливостей, а також вплинути на скорочення економічного потенціалу і у підсумку спричинити погіршення структури економічного потенціалу підприємницьких структур.

Враховуючи зазначене, доцільно констатувати, що між економічним потенціалом та економічним ризиком, який може виникнути через діяльність підприємницької структури, варто установити раціональне співвідношення, однак для цього проводиться оцінка прийнятності ризику і доцільності здійснення діяльності, яка відбувається в умовах такого ризику.

У ході розкриття мети дослідження доцільно також зосередити увагу на такому понятті як ризикостійкість підприємницьких структур. Так, ризикостійкість підприємницьких структур – це головний елемент загальної стійкості підприємницьких структур та інтегральна характеристика підприємницьких структур, як відкритих соціально-економічних систем, якими характеризуються загальні можливості досягнення ефективного та безризикового функціонування. Ризикостійкість підприємницьких структур може бути визначена за специфікою вірогідності виникнення ризику і за рівнем компетентності персоналу підприємницьких структур у вирішенні проблем, спричинених ризиком, та реалізації стратегії сталого зростання цих структур.

Сучасні умови функціонування підприємницьких структур характеризуються значним підвищенням рівня ризикованості функціонування у внутрішньому та зовнішньому середовищі. У підсумку це виступає вагомою загрозою для системи ризикозахищеності стійкого розвитку підприємницьких структур. З огляду на це виникає потреба у оцінюванні характеру ризику підприємницьких структур, опираючись на ризикостійкість. Обґрунтованим постає питання оцінки характеру ризику підприємства на основі його ризикостійкості. Застосування дієвих заходів щодо оцінки ризикозахищеності підприємства є одним з ефективних шляхів забезпечення його стійкого розвитку у довгостроковій перспективі.

Дослідження дозволяють відзначити, що ризикостійкість підприємницьких структур формується під впливом виробничої стійкості (в основу якої закладено забезпечення стабільності виробничої діяльності підприємницьких структур), ринкової стійкості (в основу якої закладено забезпечення функціонування підприємницьких структур на ринку, на якому здійснюється реалізації продукції) та фінансової стійкості (в основу якої закладено стабільність фінансового становища) [10].

Оцінювання рівня економічної стійкості підприємницьких структур

доцільно проводити у контексті вивчення організаційно-управлінських ризиків, фінансових ризиків, маркетингових ризиків та торгово-технологічних ризиків [6].

З ціллю раціонального вивчення процесу управління ризиками у контексті забезпечення економічної стійкості підприємницьких структур доцільно володіти інформацією про рівень впливу зазначених вище ризиків, встановити можливий інтервал економічної стійкості, яку матимуть підприємницькі структури та визначити можливі витрати, яких можуть зазнати підприємницькі структури у контексті впливу ризиків.

Практика показує, що одним із інструментів формування сприятливих умов функціонування підприємницьких структур є ризик-менеджмент.

Основними етапами ризик-менеджменту підприємницьких структур є [2]: 1) етап установлення мети; 2) етап збору і аналізу необхідної інформації; 3) етап виявлення і ідентифікування ризиків; 4) етап ранжування ризиків; 5) етап аналізу ризиків; 6) етап кількісного та якісного оцінювання ризиків; 7) етап установлення методу впливу на ризик (зокрема методу уникнення ризику; методу збереження ризику; методу зниження ризику; методу перенесення ризику); 8) етап організації безпосереднього впливу на ризик; 9) етап впровадження заходів управління ризиком; 10) етап моніторингування результатів ризик-менеджменту; 11) етап установлення рівня ефективності ризик-менеджменту.

В основі ризик-менеджменту закладено вирішення таких завдань [3]:

1) визначення об'єкта управління для конкретної підприємницької структури, а саме розроблення «реєстру ризиків», основу яких складатимуть внутрішні та зовнішні ризики підприємницьких структур, у тому числі інформація щодо причинно-наслідкових взаємозв'язків між ризиками і напрямками та масштабами їх розширення;

- 2) встановлення рівня небезпеки від реалізації певного ризику, визначення можливих наслідків та розміру збитку;
- 3) оцінювання схильності підприємницьких структур до ризиковості ведення діяльності;
- 4) визначення системи пріоритетних напрямків реагування на виникнення ризику;
- 5) розроблення механізмів управління ризиками підприємницьких структур, зокрема процедури планування і фінансування заходів щодо управління ризиками, процедури оцінювання рівня ефективності системи управління ризиками, процедури моніторингування динаміки зміни ризиків, процедури формування звітності щодо управління ризиками, процедури проведення періодичного навчання персоналу підприємницьких структур основам ризик-менеджменту.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Ґрунтовне опрацювання джерел [1–16] дало змогу розкрити особливості ризику і специфіки забезпечення економічної стійкості підприємницьких структур. З’ясовано, що:

- складовими економічної стійкості підприємницьких структур є фінансова стійкість, виробнича стійкість, кадрова стійкість, інвестиційна стійкість, маркетингова стійкість, управлінська стійкість, організаційна стійкість, комунікативна стійкість, соціально-психологічна стійкість, інноваційна стійкість, екологічна стійкість, техніко-технологічна стійкість, ринкова стійкість, стійкість зовнішніх взаємовідносин, стійкість інституційного середовища, стійкість інформаційного забезпечення;
- процедура управління економічною стійкістю підприємницьких структур включає чинник ризику, тому що ухвалення управлінських рішень щодо питань економічної стійкості носить чітко ймовірнісний характер;
- ключовим фактором впливу на економічну стійкість

підприємницьких структур є економічний ризик, основу якого складають внутрішні і зовнішні джерела негативного впливу на потенціал розвитку підприємницьких структур у напрямку його ефективної реалізації і сталого розвитку у невизначених умовах середовища функціонування;

– ризикостійкість підприємницьких структур – це головний елемент загальної стійкості підприємницьких структур та інтегральна характеристика підприємницьких структур, як відкритих соціально-економічних систем, якими характеризуються загальні можливості досягнення ефективного та безризикового функціонування;

– одним із інструментів формування сприятливих умов функціонування підприємницьких структур є ризик-менеджмент, основними завданнями якого є визначення об'єкта управління для конкретної підприємницької структури, встановлення рівня небезпеки від реалізації певного ризику, визначення можливих наслідків та розміру збитку, оцінювання схильності підприємницьких структур до ризиковості ведення діяльності, визначення системи пріоритетних напрямків реагування на виникнення ризику, розроблення механізмів управління ризиками підприємницьких структур.

У перспективі подальших досліджень рекомендується дослідити причини, наслідки та складові процесу управління підприємницькими ризиками.

Література

1. Чирва Г. М., Бовкун О. А. Оцінювання ризиків підприємницької діяльності та аналітичне забезпечення економічної стійкості підприємств у процесі захисту їх економічних інтересів // *Економічні горизонти*. 2018. № 1(4). С. 52–59. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/fineconsm_2018_1_8 (дата звертання: 01.12.2021 р.).

2. Боровик М. В. Ризик-менеджмент як інструмент забезпечення сталого розвитку // *Сталий розвиток економіки*. 2016. № 2(31). С. 81–87.
3. Вербіцька І. І. Ризик-менеджмент як сучасна система управління ризиками підприємницьких структур // *Сталий розвиток економіки*. 2013. № 5(22). С. 282–291.
4. Вініченко І. І., Крючок С. І. Економічна стійкість підприємства та її складові // *Агросвіт*. 2016. № 24. С. 15–20. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/agrosvit_2016_24_4 (дата звертання: 01.12.2021 р.).
5. Рудич О. О., Герасименко І. О., Ткаченко К. В. Сутність економічної стійкості підприємств та процесу її забезпечення // *Інноваційна економіка*. 2016. № 11–12. С. 74–78.
6. Донець Л. І., Сергєєва О. В. Науково-методичний інструментарій управління економічною стійкістю підприємства з урахуванням ризику // *Економічний нобелівський вісник*. 2014. № 1(7). С. 148–154. URL: <https://econforum.duan.edu.ua/images/PDF/2014/21.pdf> (дата звертання: 01.12.2021 р.).
7. Кравченко М. О. Розширення підходів до дослідження економічної стійкості підприємств // *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 4. С. 10–13. URL: <http://global-national.in.ua/archive/4-2015/03.pdf> (дата звертання: 01.12.2021 р.).
8. Краснова В. В., Савченко М. В. Особливості діагностики втрати економічної стійкості підприємства // *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2014. № 3, Т. 3. С. 29–32. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2014_3%283%29__7 (дата звертання: 01.12.2021 р.).
9. Крисько Ж. Л. Управління економічною стійкістю підприємства // *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 10. С. 399–403. URL: <http://global-national.in.ua/archive/10-2016/82.pdf> (дата

- звертання: 01.12.2021 р.).
10. Kulakova S., Chevhanova V., Stetsenko Yu. The evaluation of the risk tolerance impact on the enterprise efficiency // *Economics and Region*. 2020. № 3(78). Pp. 28–39. URL: <http://journals.nupp.edu.ua/eir/article/view/1994> (дата звертання: 01.12.2021 р.).
 11. Лук'янова В. В. Оцінювання ризику і стійкість економічної системи // *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2014. № 3. Т. 3. С. 33–38. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2014_3%283%29__8 (дата звертання: 01.12.2021 р.).
 12. Харчук Т. В. Характеристика економічної стійкості підприємства та її елементів // *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2011. № 34. С. 332–335. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vetp_2011_34_213 (дата звертання: 01.12.2021 р.).
 13. Головач Т. В. Ризик та економічна стійкість підприємницьких структур // *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2014. № 2. Т. 2. С. 38–41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2014_2%282%29__7 (дата звертання: 01.12.2021 р.).
 14. Скриньковський Р. М., Максимчук Я. С., Харук К. Б. Діагностика економічної стійкості підприємства і роль інформації та комунікації в контексті стійкості динамічної рівноваги, функціонування і розвитку // *Проблеми економіки*. 2015. № 3. С. 162–168. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PeKon_2015_3_23 (дата звертання: 01.12.2021 р.).
 15. Скриньковський Р. М., Семчук Ж. В., Костюк Н. Р. Діагностика ризиків діяльності та особливості страхового захисту підприємства // *Бізнес Інформ*. 2015. № 12. С. 189–197. URL:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2015_12_29 (дата звертання: 01.12.2021 р.).

16. Скриньковський Р. М. Діагностика фінансового, виробничого, трудового, соціально-економічного та інноваційно-інвестиційного потенціалів і аналіз потенційних ризиків підприємства в умовах невизначеності // *Проблеми економіки*. 2015. № 2. С. 186–193. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pecon_2015_2_28 (дата звертання: 01.12.2021 р.).

References

1. Chyrva H. M., Bovkun O. A. Otsiniuvannia ryzykiv pidpriemnytskoi diialnosti ta analitychne zabezpechennia ekonomichnoi stiikosti pidpriemstv u protsesi zakhystu yikh ekonomichnykh interesiv // *Ekonomichni horyzonty*. 2018. № 1(4). S. 52–59. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/fineconsm_2018_1_8 (data zvertannia: 01.12.2021 r.).
2. Borovyk M. V. Ryzyk-menedzhment yak instrument zabezpechennia staloho rozvytku // *Stalyi rozvytok ekonomiky*. 2016. № 2(31). S. 81–87.
3. Verbitska I. I. Ryzyk-menedzhment yak suchasna systema upravlinnia ryzykamy pidpriemnytskykh struktur // *Stalyi rozvytok ekonomiky*. 2013. № 5(22). S. 282–291.
4. Vinichenko I. I., Kriuchok S. I. Ekonomichna stiikist pidpriemstva ta yii skladovi // *Ahrosvit*. 2016. № 24. S. 15–20. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/agrosvit_2016_24_4 (data zvertannia: 01.12.2021 r.).
5. Rudych O. O., Herasymenko I. O., Tkachenko K. V. Sutnist ekonomichnoi stiikosti pidpriemstv ta protsesu yii zabezpechennia // *Innovatsiina ekonomika*. 2016. № 11–12. S. 74–78.
6. Donets L. I., Serhieieva O. V. Naukovo-metodychnyi instrumentarii

- upravlinnia ekonomichnoiu stiikistiu pidpryiemstva z urakhuvanniam ryzyku // *Ekonomichnyi nobelivskyi visnyk*. 2014. № 1(7). S. 148–154. URL: <https://econforum.duan.edu.ua/images/PDF/2014/21.pdf> (data zvertannia: 01.12.2021 r.).
7. Kravchenko M. O. Rozshyrennia pidkhodiv do doslidzhennia ekonomichnoi stiikosti pidpryiemstv // *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*. 2015. Vyp. 4. S. 10–13. URL: <http://global-national.in.ua/archive/4-2015/03.pdf> (data zvertannia: 01.12.2021 r.).
 8. Krasnova V. V., Savchenko M. V. Osoblyvosti diahnostyky vtraty ekonomichnoi stiikosti pidpryiemstva // *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky*. 2014. № 3, T. 3. S. 29–32. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2014_3%283%29__7 (data zvertannia: 01.12.2021 r.).
 9. Krysko Zh. L. Upravlinnia ekonomichnoiu stiikistiu pidpryiemstva // *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*. 2016. Vyp. 10. S. 399–403. URL: <http://global-national.in.ua/archive/10-2016/82.pdf> (data zvertannia: 01.12.2021 r.).
 10. Kulakova S., Chevhanova V., Stetsenko Yu. The evaluation of the risk tolerance impact on the enterprise efficiency // *Economics and Region*. 2020. № 3(78). Pp. 28–39. URL: <http://journals.nupp.edu.ua/eir/article/view/1994> (data zvertannia: 01.12.2021 r.).
 11. Lukianova V. V. Otsiniuvannia ryzyku i stiikist ekonomichnoi systemy // *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky*. 2014. № 3. T. 3. S. 33–38. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2014_3%283%29__8 (data zvertannia: 01.12.2021 r.).
 12. Kharchuk T. V. Kharakterystyka ekonomichnoi stiikosti pidpryiemstva ta yii elementiv // *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*. 2011. № 34.

- S. 332–335. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vetp_2011_34_213 (data zvertannia: 01.12.2021 r.).
13. Holovach T. V. Ryzhyk ta ekonomichna stiiikist pidpriemnytskykh struktur // *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky*. 2014. № 2. T. 2. S. 38–41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2014_2%282%29_7 (data zvertannia: 01.12.2021 r.).
14. Skrynkovskyy R. M., Maksymchuk Ya. S., Kharuk K. B. Diahnostyka ekonomichnoi stiiikosti pidpriemstva i rol informatsii ta komunikatsii v konteksti stiiikosti dynamichnoi rivnovahy, funktsionuvannia i rozvytku // *Problemy ekonomiky*. 2015. № 3. S. 162–168. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2015_3_23 (data zvertannia: 01.12.2021 r.).
15. Skrynkovskyy R. M., Semchuk Zh. V., Kostiuk N. R. Diahnostyka ryzykiv diialnosti ta osoblyvosti strakhovoho zakhystu pidpriemstva // *Biznes Inform.* 2015. № 12. S. 189–197. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2015_12_29 (data zvertannia: 01.12.2021 r.).
16. Skrynkovskyy R. M. Diahnostyka finansovoho, vyrobnychoho, trudovoho, sotsialno-ekonomichnoho ta innovatsiino-investytsiinoho potentsialiv i analiz potentsiinykh ryzykiv pidpriemstva v umovakh nevyznachenosti // *Problemy ekonomiky*. 2015. № 2. S. 186–193. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2015_2_28 (data zvertannia: 01.12.2021 r.).